

KIANTAJERVIO JUODOJI KOLONA

Naktį iš gruodžio 27-os į 28-ąją Hulkoniemyje įvyko keli pavieniai susišaudymai, ir tuo pat metu suomiai pastebėjo priešą judant per užšalusį Kiantajervį. Po vidurnakčio Raudonosios armijos lėktuvai ir artilerija taip smarkiai apšaudė suomių pozicijas, kad reikėjo laukti smarkios kontratakos. Fagnäso ir Harolos daliniai pasiruošė gynybai, o tada rusai nepaprastai nustebino suomius.

Ankstų gruodžio 28 d. rytą tiek 81-asis kalnų šaulių pulkas, tiek 759-asis pėstininkų pulkas, išsirikiavę į ilgą, kelių kilometrų koloną, saugomi tankų ir lėktuvų, užšalusiui Kiantajervio ežeru pabėgo į šiaurę. Vidurnaktį, kai padėtis tapo beviltiška, Stavka davė jiems leidimą trauktis. Atsitraukimo operacija, kurią kontroliavo Mechlis, pavyko beveik puikiai.

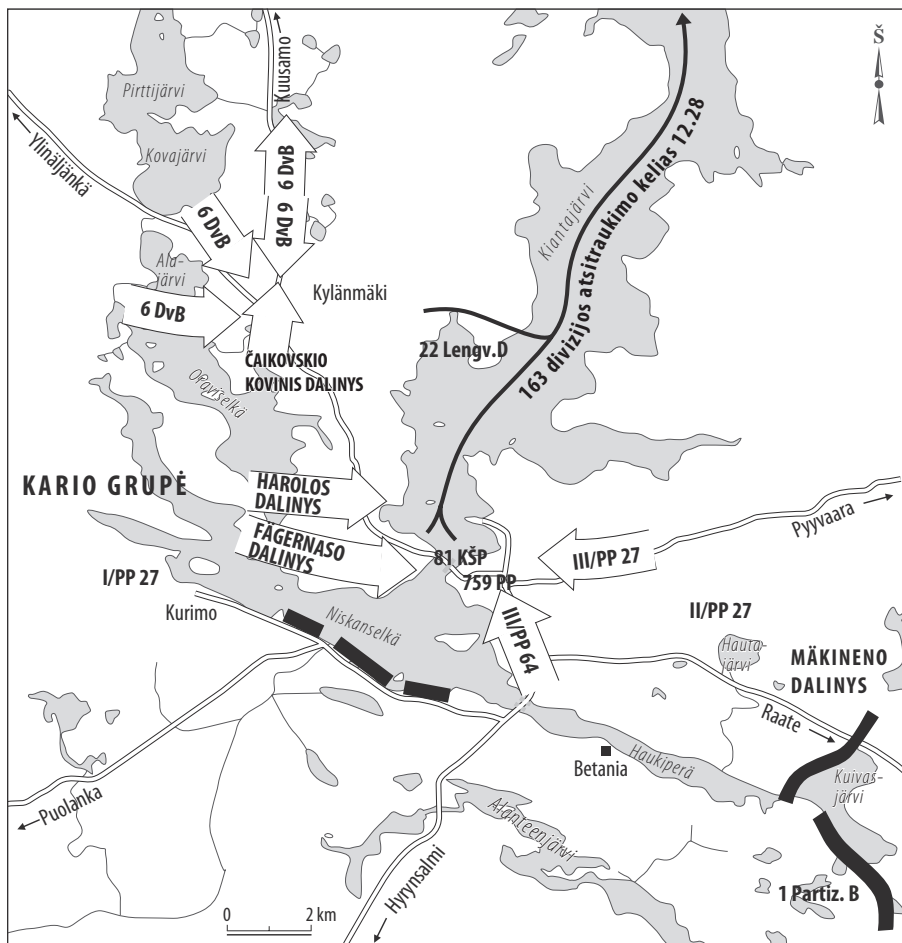
Rusai pasitraukė taip greitai ir netikėtai, kad gynybai pasirengę suomiai spėjo tikrai skubiai paimprovizuoti persekiojimą. Batalionams buvo nurodyta greitai vykdyti anksčiau numatytas atakas. 22-as lengvasis dalinys jau anksčiau per Kiantajervį buvo persikėlęs į Sopalą, bet turėjo sutelkęs jėgas naikinti priešus, bėgančius nuo Kūsamo kelio. Dauguma rusų, saugomi bombonešių ir tankų, pabėgo.

Nors suomiams nepavyko prasiveržti, 163-oji divizija ėmė trauktis atgal, Juntusrantos link. Rusų atsitraukimo priežastys buvo svarstomos nuo pat lemtingųjų kautynių. Viena iš priežasčių galbūt ta, kad Zelencovo vadaviatė buvo Hulkoniemyje, Roinilos name, už 800 metrų nuo perkėlos. Vadaviatė iš esmės buvo priešakinėje linijoje ir, suomiams puolant, Zelencovas galbūt susidarė daug niuresnį padėties vaizdą.

Dar viena atsitraukimo priežastis galėjo būti ta, kad apie padėtį Suomusalmyje realų vaizdą buvo susidaręs Stalinas. Propagandos vadas Mechlis apie padėtį raportuodavo tiesiai Stalinui, jų santykiai buvo artimi, tad Mechlis nieko nepagražino. Jei Stalinas turėjo pasirinkti – lėtas divizijos susinaikinimas ar efektyvus atsitraukimas, tikriausiai pasirinko pastarąjį išeitį.

Pasak vienos teorijos, rusų atsitraukimas išgelbėjo Mechlį. Jis buvo sugrįžęs į Hulkoniemį tanke ir pagal griežtą Sovietų Sąjungos statutą kovos lauke turėjo dvi galimybes: žūti kautynėse arba nusižudyti. Šiaip ar taip, Suomusalmyje žuvus „Stalino alter ego“, būtų labai nukentėjęs Sovietų Sąjungos valdžios autoritetas.

Nežinia, ar būtų pavykę pralaužti rusų gynybą per kautynes. Bet neabejotina, kad suomiai nebūtų turėję reikiamų resursų sėkmingai užbaigti Ratės kelio operaciją, jeigu 163-oji divizija būtų pasilikusi vietoje ir sulaikiusi suo-

Lemtingoji Hulkoniemio ataka ir 1939 12 27–28 Raudonosios armijos bėgimas.

mių pajėgas. Apskritai tariant, Kiantajervio juodoji kolona reiškė 44-osios divizijos pražūtį.

Suomių būriai susigrąžino bažnytkaimį ir Hulkoniemį gruodžio 28-ąją. Pasipriešinimas jau buvo nedidelis, nes didžiuma rusų kariuomenės buvo pasitraukusi iš kovos lauko. Raudonosios armijos 81-asis kalnų šaulių pulkas ir 759-asis pėstininkų pulkas per žygį į Suomusalmį patyrė palyginti nedaug nuostolių. Jurijus Kilinas pasitraukimą iš Suomusalmio bažnytkaimio ir Hulkoniemio taip pat laiko sėkminga operacija, po kurios iš sunkių ginklų suomiams atiteko tik apgadintas prieštankinis pabūklas.

Tokios Suomusalmio nuotraukos 1940 m. sausio mėn. pasklido po visą pasaulį.
Nuotrauka iš Suomijos ginkluotųjų pajėgų archyvo (SA-kuva).

Suomusalmio bataliono (Atsk. B15) vadas majoras
Martti Harola (nuotraukoje – leitenantas).
Nuotrauka iš Suomijos ginkluotųjų pajėgų archyvo (SA-kuva).

Šiaurės Suomijos grupės vadas Wiljo Tuompo, 1941 m.
paukštintas į generolus leitenantus.
Nuotrauka iš Suomijos ginkluotųjų pajėgų archyvo (SA-kuva).

Niūrus Ratės kelio mūšio palikimas. Nuotrauka iš Suomijos ginkluotųjų pajėgų archyvo (SA-kuva).

Senasis Ratės pasienio sargybos postas, kuriame dabar įrengtas muziejus. Nuotrauka iš M. Kulju archyvo.

Po Ratės kelio mūšio karo policijos kinologas Niilo Haikola ieškojo gyvų ukrainiečių. Karo prisiminimui liko žiūronai ir kompasas. Nuotrauka iš M. Kulju archyvo.

Vilho Kasala iš Tornijo prisiminimui Ratės kelyje pasiėmė rusišką žemėlapi. Šiaurinės Botnijos įlankos dalies žemėlapyje pavadinimai parašyti rusų, suomių ir švedų kalbomis. Nuotrauka iš M. Kulju archyvo.

Ukrainiečiai iš cinkuotų kibirų buvo pasistatę ugniakurus. Trauką užtikrino pramuštos skylutės.
Nuotrauka iš M. Kulju archyvo.

1994 m. rusai Ratės kelyje pasistatė savo paminklą.
Nuotrauka iš M. Kulju archyvo.

Rusiškas Simonovo automatinis šautuvas, 1995 m. įkliuvęs į žvejo tinklą Kuivasjervio ežere. Gausiai sutepto šautuvo šovinio parakas tebebuvo sausas. *Nuotrauka iš M. Kulju archyvo.*